

I samarbejde med Hejnsvig Sognekirke begyndte Kirkebladet i oktober/november 2006 en historisk serie om præster op gennem tiden i Hejnsvig sogn helt fra Reformationen og frem til i dag.

Vi vil meget gerne høre gode, sjove og troværdige historier om præsterne i Hejnsvig sogn og evt. modtage billeder til brug i kirkebladet.

På forhånd tak for god hjælp også når vi fra kirkebladsredaktionen kommer forbi for at spørge ind til en god historie.

Kirkebladsredaktionen

(Se tidligere artikler på www.hejnsvigbynet.dk - under "Egnshistorie")

Præster i Hejnsvig i 1800-tallet

Et hurtigt kig på præstetavlen afslører, at der har været mange præster i Hejnsvig Sogn i løbet af 1800-tallet - i alt 16 præster. Hver især har de virket i en forholdsvis kort periode fra 3 til 10 år. Det ses også, at Hejnsvig Sogn har ført en omskiftende tilværelse som annekssogn, dels til Grindsted (indtil 1810 og igen fra 1822-1832), dels til Vorbasse (fra 1810-1822; og igen fra 1832-1910). Følgende præster har været ansat i Hejnsvig Sogn i perioden:

- Niels Bagger Nissen, 1799-1804
- Søren Pedersen Bagge, 1804-11
- Peter Nicolai Frost, 1811-14
- Claus Nicolai Vilstrup, 1815-19
- Lars Frederik From, 1819-22
- Jørgen Gottberg Sommer, 1822-32
- Peter Kofoed, 1832-36
- Hans Nicolai Langballe, 1836-44
- Hans Billeschou Jansen Cramer, 1844-50
- Peter Christian Andersen Dybdal, 1850-56
- Johan Frederik Wesenberg, 1856-64
- Johannes Peter Lund, 1864-74
- Otto Hermann Jensen, 1874-77
- Johan Georg Korn, 1877-82
- Peter Christian Frederik Petræus, 1882-90
- Peter Viggo Martin Vilhelm Tage Jensen, 1890-1900 (omtales som "Tage Jensen".)

Beskrivelse af Hejnsvig Sogn omkring år 1800

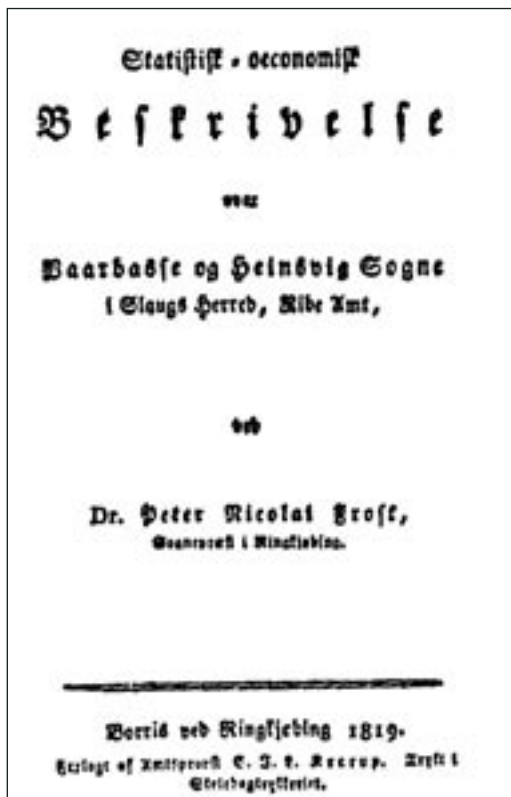
Umiddelbart er der ikke nedskrevet meget om de enkelte præster, men én har dog efter sin embedstid aflagt en udførlig beretning om forholdene i Hejnsvig Sogn i begyndelsen af 1800-tallet. Peter Nicolai Frost blev efter sin tid i Vorbasse-Hejnsvig

præst i Ringkøbing, og i 1826 blev han stiftspræst i Ribe indtil sin død i 1845. Ud over et ret omfattende teologisk forfatterskab har han i 1819 udgivet et lille skrift: "Statistisk - Oeconomisk Beskrivelse over Vaarbasse og Hejnsvig sogne i Slaugs Hered, Ribe Amt". Der er det særlige at sige om den lille folder på 64 sider, at den blev præmieret af det "Kongelige Landhuusholdningsselskab" i 1817 med bedømmelsen: "at den indeholdt adskillige interessante Bemærkninger over en lidet bekjendt Hedeegn i Jylland." Så, jo, Hejnsvig Sogn blev betragtet som værende langt ude mod vest!

En barsk hedeegn - men en himmelsk frisk luft!

Pastor Frost beskriver egnen med de "vidtløftige Hedestrækninger" som en "ublid Jordplet" "ingen videlysten Reisende fristes til at besøge". Frosts første indtryk af egnen var ikke opløftende: "Overalt, hvor Du nu kaster Dit Blik udstrækker sig en uhyre Flade af Hede. Rundt omkring Dig rasler den vældige

Pastor Frosts indberetning om Vorbasse og Hejnsvig sogne fra 1819.

Lyng". "Ved hiint Skue en veemodig Stemning fylde Din Sjæl. Du vil, hvis Skjæbnen kalder Dig til varig Ophold i disse Egne ikke uden sørgelige Ahnelser see Fremtiden i møde". Dette gælder for både Vorbasse og Hejnsvig, men værst står det til i Hejnsvig: "I Hejnsvig Sogn have Blomster og Urter ikke den Størrelse og Lugt som andensteds, formedelst Jordens Skarphed". Til trods for den barske hedegn, så er der en god og frisk luft i sognet: "saa ubehagelig som Beliggenheden er, saa sund er himmelegnen. Sognene ligger høit, og giennemstryges idelig af rensende Vinde." Det angav Frost som årsagen til, at folk blev gamle i Hejnsvig sogn, som vi senere skal se.

Befolkningens tro og kirkegang er ægte og trofast

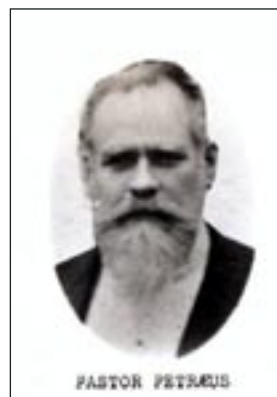
Mødet med beboerne på egnen ændrede imidlertid pastor Frosts syn på sognene: "Da jeg havde tiltraadt mit Embede, da jeg blev fortrolig med

Egnen og dens Beboere, og lærte at indsee, at der for en Religionlærer, som tillige har lyst til Landoeconomien, her er aabnet en udstrakt Virkekreds, saa forsvandt efterhaanden, alt mere og mere de sørgelige Forestillinger". "Forfatteren (altså Frost, red.) er ikke blind for Beboernes, især sædelige, Mangler; men han vover ligeledes at paastaae: at der ikke lettelig gives mange Egne, hvor der vises mere sand Agtelse for den udvortes Gudstjeneste, mere udmærket Velvillie mod Religionens Lærere. Han har, hvor faa endog hans Embedsindtægter vare, der oplevet mange glade Dage. Han elskede sine Menigheder høit".

"I religiøs Henseende fortjene disse Sognes Beboere megen Berømmelse. De besøge Gudstjenesten overmaade flittig. Uagtet mange have 1 Miil og derover til Kirken, saa forsømme de dog sielden Guds Huus, naar Vei eller Veirligt ikke gjøre hinder. De høre Prædiken med megen Opmærksomhed":

Et godt sted at være præst

"Af denne Agtelse for den udvortes Gudstjeneste hidrører formodentlig ogsaa, for en stor Deel, den udmærkede Velvillie, som Hedeboeren viser imod sin Præst. Mange ere de Tjenestebeviisninger, som Præsten aarlig nyder af disse Sognes Beboere, ved Kjøbstæd- og Sognereiser, Tørve- og Gjødskekjørsel, Pløining et.c. Ogsaa gives til Huusholdningen mangt et Bidrag, især af Vildt. En ikke uvigtig Indtægtskilde for Præsten i disse Sogne haves ved Confirmanter. Foruden Penge ved Underviisningens Ophør, medbringe de Alle, i det mindste 2 Gange, Føen, d.e. Foræringer af Høns, Smør, Æg etc.". Til selve præstegården hørte 44 tønder land jord, der skulle indtjene en del af præstens indtægt.

Petræus var præst i Hejnsvig og Vorbasse i 1882 - 90 og boede i Vorbasse Præstegård

Præster i Hejnsvig sogn

Maleri af Hejnsvig Kirke efter ombygningen i 1856, hvor den oprindelige kirke blev forlænget i vest og forsynet med våbenhus foran vestenden. Maleriet signeret "HH 1919" hænger i sakristiet i Hejnsvig Kirke.

Folk bliver gamle i Hejnsvig

Ved optællingen i 1814 var der 21 gårde og 27 huse i Hejnsvig Sogn. Vorbasse var på daværende tidspunkt noget større med 44 gårde og 29 huse. Antal indbyggere skriver Frost ikke noget om, men vi kan nok gætte på ca. 250-300. Ved den senest foregående folketælling i 1787 var der 243 indbyggere i Hejnsvig sogn. I 1890 var det tal steget til 845 indbyggere fra 21 gårde og 137 huse. Antallet af gårde har således ikke ændret sig hen over 1800-tallet, men der er kommet adskillige små huse og husmandsteder til, bl.a. p.g.a. hedeopdyrkning. Frost kunne konstatere, at "De fleste opnaae ogsaa en høi Alder. Af dem som bortdøde i min Embedstid, opnaaede 10 en Alder af 70 til 80 Aar. 2 fra 80 til 90 og 3 fra 90 til 100 Aar". En sådan alder er ganske høj efter datidens målestok.

Matrikelkort 1:10.000 fra 1818 over Hejnsvig "Kirkeby" og "Hejnsvig by". Nederst th ses Hejnsvig Kirke og kirkegård. Øverst th Boldinggård. Yderst tv Vestergård og nabogårde. Vejene dengang havde "retning efter" mølleme. Vejen nederst i billedet går syd om Hejnsvig Kirke med retning Hejnsvig Mølle. Midt i billedet går en vej nordpå med retning Løvlund Mølle.

De kirkelige bevægelers præg på Hejnsvig Sogn

I næste nr. af Kirkebladet vil Villy Stidsen fortælle om slutningen af 1800-tallet, hvor de kirkelige retninger havde stor fremgang på egnen omkring Grindsted, Ansager, Vorbasse og Hejnsvig. Indre Mission fik stor udbredelse i bl.a. Vorbasse og Hejnsvig Sogne. Det fik bl.a. betydning for kirkegang, præstevalg, missionshusbyggeri og for skolerne.

Frands Pedersen
Sognepræst

KILDE:

Statistisk - Oeconomisk Beskrivelse over Vaarbassee og Hejnsvig Sogne ved Dr. Peter Nicolai Frost, 1819.